

Ecouri contemporane ale teatrului românesc în Italia

În 1960, la editorul Parenti din Florența, prin grija profesorului Giuseppe Petronio, cu note regizorale de Carlo di Stefani, apărea un masiv volum, o antologie de peste 700 de pagini de teatru românesc. Erau prezentați, în traduceri datorate unor prestigioși scriitori italieni, însoțite de note și studii introductive, dramaturgii Ion Luca Caragiale, Mihail Sebastian, Alexandru Kirițescu, Tudor Mușatescu și Alexandru Mirodan.

În prefața sa, Giuseppe Petronio, acest excelent cunoscător al literaturii române, profesor, în perioada dintre cele două războaie, la Universitatea din Iași, actualmente decanul Facultății de Litere a Universității triestine, caracteriza drept condiție fundamentală a teatrului românesc, dimensiunile sale vast sociale. În concepția sa, hotărât istoricistă, Antologia încerca să prezinte cititorilor și oamenilor de teatru italieni autorii cei mai reprezentativi a trei momente-tip ale dezvoltării culturale a României moderne. Momentul clasic al teatrului românesc este echivalent cu apariția și cu transmiterea în circuitul universal al valorilor a operei lui Caragiale. Ne reamintim, sub acest unghi, de ceea ce a însemnat, cu aproape doisprezece ani în urmă, comemorarea unei jumătăți de secol de la moartea marelui dramaturg român, omagiat de reprezentanți iluștri ai culturii mondiale. Pentru scriitorul belgian Roger Bodard, Caragiale are forța oamenilor care au de partea lor adevărul, forța care exprimă plenar acest popor român, cu un trecut atât de bogat și cu un luminis viitor. Regizorul ceylonez Daynanda Gunawardena îl caracteriza drept un mare patriot care scria doar după dictarea conștiinței. Secretarul Uniunii Scriitorilor din R. P. Chineză, Cen-Bei-Cen, saluta existența operei lui Caragiale în patrimoniul cultural al lumii. Teatrul finlandez își îmbogățește repertoriul cu o satiră socială, astăzi încă actuală, declara scriitorul Sakari Puruunen, iar germanul Hans Pfeifer estima că măreția lui Caragiale constă în credința sa fermă în posibilitatea transformării omului

prin schimbarea stărilor sociale care îl condiționează. Și pentru scriitorul grec Spiros Melas gloria marelui clasic al literaturii române era echivalentă cu gloria scriitorilor care au activat continuu, pentru luminarea în tenebre a poporului. Nazim Hikmet afirma puterea exemplificatoare a operei lui Caragiale și faptul că dramaturgii din a doua jumătate a secolului XX au de învățat mult de la acest fiu genial al poporului român. Aceeași facultate de a putea influența o recunoștea și cunoscutul om de teatru sovietic I.A. Zavadski, atunci când scria răspicat: „În țara mea, Caragiale este foarte prețuit, cu strălucitul, inteligentul lui umor, deosebit atît prin forța de pătrundere în realitate, cit și prin ascuțitul lui satiric demascator, rămîne pentru mulți din dramaturgii noștri sovietici, un minunat exemplu”. Publicul și criticii din Japonia au rămas surprinși de splendida operă a lui Caragiale, scria regizorul japonez Kosei Yamakawa, iar literatul maghiar Mesterhazy Lajos indica hotărît drept obligație pentru orice om cult, cunoașterea scriitorului român. Tradus cu 92 de titluri în 26 de limbi străine, jucat de sute de ori pe scenele lumii, în teatre, la radio sau la televiziune, de la Buenos Aires la Londra, de la Atena la Helsinki, de la Moscova la Tokio sau la Boma, Caragiale capătă identitatea unui scriitor universal.

Un al doilea moment din periodizarea lui Giuseppe Petronio este situat între cele două războaie mondiale și reflectă, din punct de vedere ideologic, stările de lucruri cenușii și amare, condițiile triste ale politicii vremii, dar și speranța stăruitoare în lumi viitoare, încrederea în luciditate și rațional, transfigurate în dramaturgie de Camil Petrescu sau de Mihail Sebastian.

Cel de-al treilea moment corespunde contemporaneității noastre, noii istorii care își are izvorul viu în actul istoric al eliberării, în urmă cu treizeci de ani. Creatorii de artă încearcă să oglindească în profunzime colosa-

lele mutații, problemele fundamentale ale creației unei noi societăți, a unei noi culturi. Începe urmărirea neîntreruptă a criteriului concordanței dintre estetic, social, istoric și etic, determinant pentru libera dezvoltare a personalității umane care nu mai află în față un univers ostil.

Toate cele trei momente istorice, cu trei diverse poziții ideologice — afirmă Petronio — cu opere variate prin tonuri și valori, prin diversitatea lor, atestă vitalitatea teatrului românesc și excepționala sa facultate de a se adapta caracteristicilor și situațiilor mereu noi, mereu în transformare.

În cei mai mult de zece ani care au trecut de la apariția amplului volum de Teatro romano, cultura italiană a receptat în continuare semnale ale efervescenței creatoare a teatrului românesc contemporan, care dezbate valori umaniste. Întrebărilor cu semnificații general umane, omul contemporan al țării noastre le dă răspunsuri cu rezonanțe profund actuale, în concordanță cu idealurile superioare, sociale și estetice, istoric determinate. Dramaturgia românească a contemporaneității consună cu idealurile dramaturgiei universale, dar își caută un drum propriu caracteristic realităților și spiritului românesc, plind cu fervoare pentru încrederea în om. Există un sens adinc al solidarității umane ca o replică dată dramaturgiei disperării, solitudinii, încercării omului, imposibilității de a comunica. Probleme general umane, cum sînt sensurile vieții, ale dragostei, raporturile între generații, atitudinea în fața morții, recucerirea omeniei pierdute, apărarea fericirii, sînt caracteristicile operelor unor dramaturgi români care au interesat cultura italiană. În special revista „IL DRAMMA”, unul dintre cele mai interesante periodice din lume, dedicat artelor spectacolului, publică, aproape în fiecare număr al său, o contribuție românească. Editorul luminat al acestui excepțional lunar de literatură și artă este Giancarlo Vigorelli, bunul prieten al scriitorilor români. Au apărut, în ultima vreme, în coloanele revistei „IL DRAMMA”, lucrări dramatice de Gellu Naum, Horia Lovinescu, Marin Sorescu, Romulus Vulpescu, numeroase cronici despre spectacolele din România, la care au asistat trimiși speciali, sau la reprezentațiile din Italia ale neuitatelor turnee ale teatrelor românești, cu Goldoni, Shakespeare sau Ciprian. De ani de zile sînt invitați la Festivalul Tea-

trilor din Florența companii teatrale (Teatrul „Bulandra”) sau reprezentanți de seamă ai școlii teatrale românești (Beligan, Ciulei, Penciulescu, Giurchescu), școală pe care oamenii culturii italiene o consideră una dintre cele mai interesante din lume.

În anul trecut a apărut în Italia un volum de teatru al lui Aurel Baranga. Am avut ocazia la un teatru florentin să asist la o realizată artistic reprezentare, sub egida UNESCO, a Opiniei publice, în care entuziasmul tinerilor interpreți era copleșitor. La rîndul ei, editura Vangelista din Milano își propune să publice o colecție specială dedicată operelor reprezentative ale teatrului românesc contemporan. Neuitate vor rămîne în amintirea micilor spectatori italieni, spectacolele Teatrului pentru copii „Ion Creangă” din București.

Pe scena Accademiei di Romania, instituția de cultură românească din Capitala Italiei, creată pentru demonstrarea în acea parte a lumii a evoluției culturii românești, nu au lipsit recitalurile, conferințele, mesele rotunde, la care au discutat despre complexitatea fenomenului teatral românesc personalități ca Dina Cocea, Aurel Baranga, Radu Beligan, Radu Popescu (but not least), Giancarlo Vigorelli, Rugero Jacobbi, M. Verdone, Aldo Nicolaj Fernando de Cruciatti.

Un deosebit succes l-a înregistrat spectacolul Collage 2, datorat regizorului și autorului scenariului experimental George Teodorescu. Am mai scris despre acest spectacol care a avut un vast ecou în viața culturală a Romei și care este o emoționantă pledoarie pentru umanism, opunînd sensibilitatea și puritatea de comportament uman exacerbatei tehnologii și poluării societății de consum. Toate marile cotidene ale Romei au considerat spectacolul autorului român ca un mesaj tensionat de încordări contemporane, ca un semn major al participării intense a omului la problemele contradictorii ale sfîrșitului celui de-al doilea mileniu. S-a putut scrie despre Collage 2 ca despre un teatru al documentului viu, ca despre un teatru de forum, ca despre o validă contestare intelectuală colectivă împotriva condiționărilor exterioare create spiritului uman de covîrșitoarea tehnologie contemporană. Dar umanismul propriu esenței umane va izbuti să facă să înflorească poezia pe toate drumurile vieții noastre.

